

KVFS

2008:19

Utkom från trycket den
19 december 2008

Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om frivårdens arbete med dömda under övervakning m.m.

beslutade den 4 december 2008.

Kriminalvården föreskriver följande med stöd av 6 kap 1 § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder (FrivF) samt 43 § förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt (KvaF) och beslutar följande allmänna råd.

Gemensamma bestämmelser avseende dömda till skyddstillsyn och villkorligt frigivna

1 § Av den plan för övervakning som ska upprättas enligt 5 kap. 3 § FrivF ska framgå frekvens och innehåll i kontakten med övervakaren och handläggande tjänsteman vid frivården. Plan för övervakning enligt 5 kap. 3 § FrivF och behandlingsplan enligt 6 § KvaF kallas i dessa föreskrifter verkställighetsplan.

Allmänna råd

Information och planering

Av 5 kap. 3 § FrivF framgår att handläggande tjänsteman snarast möjligt och senast inom en månad ska sammanträffa med den dömda och övervakaren för att upprätta en plan för övervakningen. För villkorligt frigivna ska den verkställighetsplan som upprättats under anstaltsvistelsen omprövas och fastställas på nytt inom samma tid. Hur planen ska upprättas och följas upp är reglerat i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12).

KVFS 2008:19

Kontakt

Med kontakt avses personligt sammanträffande mellan den dömda och övervakaren/handläggande tjänsteman. Lekmannamedverkan ska så långt möjligt eftersträvas, se vidare 4 § denna föreskrift.

Kontaktfrekvensen och innehållet i kontakten fastställs utifrån den risk- och behovsbedömning som gjorts för att förebygga återfall i brott. Kontakten bör inte vara glesare än var tredje vecka. Kontaktfrekvensen bör dock vara tätare under de första fyra månaderna än under resten av övervakningstiden. Om den dömda bedöms ha hög risk för återfall bör kontakten normalt vara tätare även under den fortsatta övervakningen.

Glesare kontakt än var tredje vecka bör tillämpas restriktivt. Skäl för en glesare kontakt kan vara att återfallsrisken bedöms vara låg, att den dömda har regelbunden och personlig kontakt med socialtjänsten eller att den dömda deltar i programverksamhet, har omfattande annan öppenvårdskontakt eller vistas i institution/familjehem. Glesare kontakt kan även motiveras av psykisk störning/sjukdom, där annan vårdkontakt finns eller den dömdes förmåga att sköta kontakten till följd av sjukdomen är kraftigt nedsatt. Även studier eller arbete utomlands eller då den dömda befinner sig i slutet av övervakningsperioden, efter en längre tids visad skötsamhet, kan vara skäl till glesare kontakt. Om inte övervakare är förordnad på den dömdes bostadsort och långa reseavstånd kraftigt försvårar rekommenderad kontaktfrekvens kan även det utgöra skäl för en glesare kontakt. Telefonkontakt bör i dessa fall ersätta de personliga sammanträffandena, dock inte med mer än högst hälften av den rekommenderade nivån för dessa. Personliga sammanträffanden kan när det bedöms lämpligt alltid kompletteras med telefonkontakt.

Frivårdskollegium

2 § Ett särskilt forum benämnt frivårdskollegium ska finnas för avstämningar inför beslut m.m. i klientärenden. Chefen för ett lokalt verksamhetsområde bestämmer frivårdskollegiets sammansättning.

Allmänna råd

I frivårdskollegiet bör ingå en befattningshavare med beslutsdelegation för de ärenden som behandlas. Flera frivårdskollegier kan behöva inrättas inom ett frivårdskontor för att hinna hantera aktuella ärenden och för att beakta eventuellt specialiseringsbehov avseende olika ärenden. I frivårdskollegiet bör följande klientfrågor tas upp

- verkställighetsplan och utslussplanering, se vidare Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12) samt Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om särskilda utslussningsåtgärder (KVFS 2008:5),*
- personutredningar/yttranden, särskilt policyfrågor,*
- beslut om övervakning vid villkorlig frigivning,*
- prövning avseende förutsättningar för övervakningens upphörande i förtid för villkorligt frigivna enligt 16 § denna föreskrift,*

- misskötsamhet och avvikelser från verkställighetsplan som kan föranleda anmälan till övervakningsnämnd/åklagare,
- kontrollnivå, lekmanaanvändning och igångsättande av verkställighet avseende intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) och samhällstjänst,
- misskötsamhet avseende villkorlig dom med samhällstjänst samt verkställighet av IÖV.

Dokumentation

3 § Ställningstagande avseende kontaktfrekvens, lekmanövervakare och programverksamhet ska motiveras och dokumenteras i journalen, liksom närmare precisering av vilket uppdrag lekmanövervakaren har i det enskilda fallet.

Allmänna råd

För att kunna följa upp verkställighetsplanen är det viktigt att alla bedömningar och beslut i det enskilda ärendet dokumenteras, och särskilt får detta betydelse vid eventuell ny verkställighet då tidigare insatser bör beaktas. Se vidare Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om journal (KVFS 2008:11).

Lekmanövervakare

4 § Lekmanövervakare och/eller biträdande lekmanövervakare ska eftersträvas för såväl dömda till skyddstillsyn som villkorligt frigivna. Övervakning genom lekman är ett komplement till handläggande tjänsteman och ersätter inte handläggarens myndighetsansvar. Den dömde ska informeras om vad lekmanövervakning innebär och sina möjligheter att själv föreslå övervakare.

Allmänna råd

I vissa fall kan det finnas skäl att välja en tjänstemannaövervakare. Exempel på sådana skäl kan vara att den dömde lider av psykisk störning/sjukdom, har grava missbruks/beroendeproblem eller är så våldsbenägen att lekmannamedverkan är olämplig eller att den dömde genomgår behandling på institution.

I ärenden som kräver stora insatser eller då den dömde har särskilda behov kan en eller flera biträdande övervakare förordnas. Biträdande övervakare bör främst fungera som ett komplement till ordinarie övervakare och i första hand utföra särskilt definierade uppgifter, exempelvis gemensam regelbunden fritidsaktivitet. I fall där bedömningen gjorts att tjänsteman vid frivården ska förordnas som övervakare, kan det ibland också vara lämpligt att förordna en biträdande övervakare. Man bör uppmärksamma möjligheten att för långtidsdömda som avtjänar fängelsestraffet långt från hemorten förordna en biträdande övervakare närmare anstaltsorten i syfte att öka möjligheterna till besök. För övrigt gäller att allt som ovan sägs beträffande lekmanövervakare, är tillämpligt även beträffande biträdande övervakare.

5 § Om inte lekmanövervakare har förordnats tidigare i ärendet, ska förutläggningarna för och behovet av lekmanövervakare prövas noggrant i samband med att verkställighetsplanen upprättas/omprövas.

Avvikelser från plan och misskötsamhet

6 § Om avvikelse från verkställighetsplanen innebär misskötsamhet, eller om den dömden bryter mot de allmänna skötsamhetsvillkoren enligt 26 kap. 14 § brottsbalken (BrB), ska frivården skyndsamt utreda ärendet och pröva om åtgärder ska vidtas.

Allmänna råd

En konkretisering av kraven enligt 26 kap. 14 § BrB bör göras i verkställighetsplanen. Den dömden bör vara väl insatt i var gränsen mellan skötsamhet respektive misskötsamhet går och vilka konsekvenser som kan följa av misskötsamhet. Exempel på misskötsamhet är om den dömden undandrar sig övervakningen genom att inte komma på kallelser till frivården, inte håller fastställd kontakt med övervakaren eller bryter mot särskilda föreskrifter.

Alla avvikelser från verkställighetsplanen innebär inte misskötsamhet. Om den dömden exempelvis inte lyckas uppfylla de mål som fastställts avseende t. ex. bostad eller sysselsättning kan detta i många fall inte betraktas som misskötsamhet, eftersom detta kan bero på vilka faktiska förutsättningar som finns. Det kan också visa sig att andra vårdgivare eller övriga som förväntats medverka i planeringen inte gjort detta i önskad utsträckning, vilket den dömden inte kan lastas för. En omprövning av verkställighetsplanen bör dock göras.

I utredningen av misskötsamhet bör det aktuella beteendet beskrivas och vilka konsekvenser misskötsamheten bedöms få för den dömden och för den fastställda planen samt avseende meddelade föreskrifter. En bedömning bör göras av hur misskötsamheten påverkar risken för återfall i brott. En utredning och ett ställningstagande till eventuella åtgärder bör i normalfallet föreligga inom två veckor från det att frivården fått kännedom om misskötsamheten.

Åtgärder vid misskötsamhet

Allmänna råd

Vid lindrigare form av misskötsamhet är det normalt tillräckligt med motiverande insatser, t.ex. genom att den dömden kallas till samtal med kriminalvårdsinspektör. Förordnande av biträdande övervakare kan även vara ett sätt att förstärka såväl stöd som kontroll. Kriminalvården bör eftersträva att aktivt arbeta för att få en bättring till stånd innan ärendet anmäls till övervakningsnämnden. Vid allvarlig misskötsamhet bör ärendet anmälas direkt till övervakningsnämnden. Exempel på detta är att den dömden undandrar sig övervakningen eller bryter mot föreskrifter. Det är av yttersta vikt att all misskötsamhet dokumenteras.

7 § Om övervakningsnämnden meddelar den dömde föreskrift ska handläggande tjänsteman, så snart detta kan ske, informera den dömde och dennes övervakare om vad den dömde har att rätta sig efter och åtgärder som kan komma att vidtas om föreskriften inte följs.

Allmänna råd

Ett förslag till innehåll i föreskrift bör så långt möjligt utarbetas innan ärendet tas upp i övervakningsnämnden. Den dömdes delaktighet i utformningen av föreskriften bör eftersträvas. I förekommande fall bör innehållet i föreskriften ha överenskommit med berörd vårdgivare och/eller med socialtjänsten avseende kostnadsansvar och om förutsättningar för att vården kan komma till stånd. För dömda som har psykiatrisk problematik bör föreskrift om psykiatrisk vård övervägas om detta bedöms angeläget för att förhindra återfall i brott, se vidare Kriminalvårdens föreskrifter om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12). Föreskrifter bör längst omfatta övervakningstiden.

Enligt 5 kap. 10 § FrivF kan övervakningsnämnden, efter anmälan från frivården, förlänga eller återuppta övervakningen efter att ett år av prövotiden har förflutit. För att göra detta krävs dokumenterad misskötsamhet. Förutom ny dom under prövotiden är det i första hand brott mot föreskrift och annan misskötsamhet som fortsatt trots åtgärder, som kan utgöra grund för förlängd övervakning. Som exempel på annan misskötsamhet kan nämnas att den dömde undandragit sig övervakningen under längre tid och att detta anmälts till övervakningsnämnden i anslutning till undandragandet. Detta innebär att påföljden inte verkställts under viss tid och därför bör frågan om förlängd övervakning prövas i anslutning till att misskötsamheten prövas av övervakningsnämnden. Ett annat exempel på misskötsamhet är om den dömde är inne i ett fortgående narkotikamissbruk. Enbart misstanke om eller åtal avseende ny brottslighet behöver inte utgöra anledning till anmälan om förlängd övervakning. Anmälan bör utgå från en helhetsbedömning av hittillsvarande prövotid och särskilt beakta risken för återfall i brott. I anmälan anges hur lång tid övervakningen bör pågå. Det bör vidare framgå vilken inställning den dömde har till fortsatt övervakning. Även övervakarens bedömning av eventuell fortsatt övervakningsinnehåll och funktion bör framgå.

En överenskommelse bör träffas med övervakningsnämnden om formerna för redovisning av ärenden i nämnden. Ärenden som tas upp ska vara väl förberedda så att nämnden har det underlag som krävs för att fatta beslut. Redovisningen till nämnden bör innehålla en beskrivning av misskötsamheten, samt vilken planering som fastställts i verkställighetsplanen. Vidare bör lämnas förslag till åtgärder.

Om övervakningsnämnden beslutar om åtgärder bör verkställighetsplanen omprövas.

Drogkontroll i samband med föreskrift om behandling

När domstolen meddelat föreskrift om vård eller behandling kan det även ha föreskrivits att denna ska innefatta drogkontroll. En behandlingsföreskrift som inte uttryckligen innefattar drogkontroll ger inte frivården rätt att kräva att den dömde ska medverka till sådan. För att detta ska vara möjligt krävs att övervakningsnämnden meddelar en särskild föreskrift om detta.

Verkställighetskostnader

Allmänna råd

När frivården inför domstol eller övervakningsnämnd föreslår en föreskrift om vård eller behandling utanför Kriminalvården, bör kostnadsansvaret för denna vård eller behandling vara avtalat i förväg. Detta innebär att samråd bör ha skett med ansvarig huvudman som i enlighet med normaliseringsprincipen normalt ska stå för kostnaderna. Har domstolen meddelat en föreskrift och kostnadsansvaret inte är utrett, bör frivården genom samråd med ansvarig huvudman verka för att denne åtar sig kostnadsansvaret. Föreskrifter som inte kan verkställas pga. att kostnadsansvaret är olöst bör tas upp i övervakningsnämnden.

I de fall vare sig den dömde eller ansvarig huvudman kan svara för kostnader som kan uppkomma i samband med verkställandet av föreskriften, såsom resekostnader och patientavgifter kopplade till högkostnadskydd, kan frivården åta sig dessa. Frivården kan inte ta på sig andra vårdkostnader för annan öppenvård eller institutionsvård.

Ansvarigt verksamhetsställe och överflyttning av övervakning.

8 § Om den dömde annat än tillfälligt vistas inom ett annat verksamhetsställe ska ansvarigt verksamhetsställe omgående meddela detta till verksamhetsstället på vistelseorten. Om den dömde varaktigt vistas i annat nordiskt land ska fråga om överflyttning av verkställigheten väckas.

Allmänna råd

Om osäkerhet råder om den dömde kommer att stanna på den nya orten annat än för en kortare tid, är det lämpligt att skicka ärendet för utredning. Det verksamhetsställe som mottager ärendet sköter kontakten med klienten i avvaktan på beslut om överflyttning från det verksamhetsställe som skickat ärendet. Då den dömdes vistelse på annan ort hänger samman med placering i hem för vård eller boende eller annan behandling, kan det vara olämpligt att flytta över ärendet. I dessa fall bör en biträdande övervakare utses på den nya orten.

Bestämmelserna beträffande verkställighet i annat land av dom på skyddstillsyn eller dom på fängelse sedan den dömde har frigivits villkorligt finns i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet respektive lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff.

**Särskilt om skyddstillsyn
Brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet**

9 § Deltagande i program ska prövas utifrån en individuell bedömning av behovet av sådana insatser för att motverka brott eller missbruk/beroende. För Kriminalvårdens ackrediterade program ska de särskilda inkluderings- och exkluderingskriterierna beaktas enligt vad som anges i förutsättningarna för respektive program.

Allmänna råd

Särskilt anordnad verksamhet som avses i 5 kap. 3 § FrivF benämns i detta dokument programverksamhet.

Att domstolen funnit att det föreligger ett övervakningsbehov innebär i många fall att den dömde är i behov av programverksamhet eller annan vård- eller stödkontakt för att motverka återfall i brott. Det är därför angeläget att dömda till skyddstillsyn så långt möjligt erbjuds och motiveras till att delta i program som är inriktat mot att motverka brott eller missbruk. Kriminalvårdens ackrediterade nationella program bör användas så snart dessa kan erbjudas. Resurser hos vårdgivare eller andra organ utanför Kriminalvården bör dock alltid beaktas, dels för att Kriminalvårdens program inte kan erbjudas överallt, dels för att tillgodose behov av fortsatt vård efter övervakningens upphörande och att det parallellt kan behövas insatser utöver Kriminalvårdens egen programverksamhet. I fråga om missbruk/beroende bör strävan alltid vara att få tillgång till resurser hos vårdgivare eller andra organ utanför Kriminalvården. Frivården bör därför förmedla och uppmuntra sådana kontakter.

Skäl för att inte erbjuda och motivera för programverksamhet kan vara att den dömde nyligen har fullföljt alternativt har pågående eller planerad extern behandling eller vård- eller stödkontakt och ytterligare insatser inte behövs, att risken för återfall i brott bedöms som liten eller att den dömde till följd av psykisk störning/sjukdom eller av annan anledning inte kan tillgodogöra sig insatserna.

I det fall domstolen har meddelat en föreskrift om vård eller behandling har den dömde en skyldighet att delta i adekvat program, inom eller utom Kriminalvården. Finner frivården i fall, där föreskrift inte meddelats av domstol, att den dömde är i behov av program bör den dömde motiveras att delta. Enligt 26 kap 15 § BrB är det möjligt att meddela föreskrift om vård eller behandling när ett behov anses föreligga. Det behöver alltså inte påvisas att klienten brustit i sina åligganden. Kriminalvården får meddela föreskrift för tiden intill dess övervakningsnämnden fattat beslut i frågan. Se vidare om föreskrifter i 7 § denna föreskrift.

Särskilt om villkorligt frigivna

Allmänna råd

Brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet

I 5 kap. 3 § FrivF anges att den övervakades behov av insatser som syftar till att motverka brott eller missbruk särskilt ska uppmärksammas. Deltagande i program ska prövas utifrån en individuell bedömning av behovet av sådana insatser för att motverka brott eller missbruk. Även inriktning, nivå och omfattning på insatserna bör så långt möjligt anpassas efter individens behov.

För fängelsedömda bör behovet av programverksamhet så långt möjligt tillgodoses under anstaltstiden, och i första hand ska övervakningstiden inriktas mot att följa upp och komplettera redan gjorda insatser. Även den övervakades möjligheter att tillgodogöra sig insatserna måste vägas in. Har den övervakade andra vård- och stödkontakter, eller kan behovet av stöd och behandling tillgodoses av vårdgivare och andra organ utanför Kriminalvården bör det i första hand tillgodoses där. Frivården bör förmedla och uppmuntra sådana kontakter. Särskild uppmärksamhet bör riktas på den dömda och dennes förhållanden vid tiden för den villkorliga frigivningen i syfte att motverka risken för att vården eller sysselsättningen avbryts.

Inför frigivning bör övervägas om det finns behov av föreskrift att fullfölja påbörjade behandlingsinsatser och/eller stödja läkemedelsassisterad behandling av opiatberoende. I det fall övervakningsnämnden före frigivningen har meddelat en föreskrift om vård eller behandling har den dömda en skyldighet att delta. Finner frivården i fall, där föreskrift inte meddelats, att den dömda är i behov av program bör den dömda motiveras att delta. Enligt 26 kap 15 § BrB är det möjligt att meddela föreskrift om vård eller behandling när ett behov anses föreligga. Det behöver alltså inte påvisas att klienten brustit i sina åligganden. Frivården får meddela föreskrift för tiden intill dess övervakningsnämnden fattat beslut i frågan. Se vidare om föreskrifter i 7 § denna föreskrift.

Rapportering av dödsfall

10 § Om en villkorligt frigiven som står under övervakning avlider inom fyra veckor efter frigivningen ska ansvarigt verksamhetsställe inom frivården rapportera dödsfallet till den regionale sjukvårdssamordnaren inom den region, där anstalten från vilken frigivningen skett är belägen.

Allmänna råd

Vårdgivare är enligt Lex Maria (Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd 2005:28) skyldiga att rapportera suicid som skett inom fyra veckor efter sjukvårdskontakt. Frivården ska rapportera alla dödsfall som inträffar inom fyra veckor efter villkorlig frigivning, eftersom det kan vara svårt för frivården att veta om ett dödsfall dels hänger samman med suicid och dels om den frigivne före frigivningen haft en sjukvårdskontakt.

Allmänt om lekmannaövervakare/förtroendeman

Allmänna råd

Rekrytering och lämplighetsprövning

Frivården har ansvar för att rekrytera lekmannaövervakare/förtroendeman. En av de viktigaste rekryteringsbaserna är klientens nätverk, vilket bör kartläggas redan på personutredningsstadiet. Frivården bör även utforma en plan för att på andra sätt rekrytera övervakare, och ett tillvägagångssätt kan vara att etablera kontakt med ideella föreningar.

Det är frivårdens ansvar att pröva om en föreslagen lekman är lämplig för uppdraget. Handläggande tjänsteman bör alltid sammanträffa med en tilltänkt övervakare/förtroendeman såvida denne inte är väl känd av frivården. Bedömningen bör, efter godkännande från den tilltänkte övervakaren/förtroendemannen, kompletteras genom att referenser inhämtas. Om utdrag ur socialregistret är aktuellt krävs skriftligt tillstånd av den blivande övervakaren/förtroendemannen.

Vid val av övervakare bör beaktas både dennes möjlighet att kontrollera den dömdes livsföring och förutsättningar att ge den dömda stöd och vägledning. Lekmannaövervakarens möjlighet att öka den dömdes sociala kontaktyta är viktig liksom den informella sociala kontroll som anknytning till närmiljön kan ge. Förtroendemannen har endast en stödjande roll. Övervakaren/förtroendemannen bör inte stå i sådan relation till den dömda att beroendeförhållande kan uppstå, exempelvis är det mindre lämpligt med arbetsgivare, nära släktingar eller vänner. Personer som haft dokumenterade missbruksberoendeproblem bör inte förordnas förrän de levt drogfrött under minst tre års tid.

Kontroll mot misstankeregistret (MR) och belastningsregistret (BR) bör alltid ingå i lämplighetsbedömningen. Den tilltänkta övervakaren/förtroendemannen bör informeras om att kontrollen görs. Om en person förekommer i misstanke och/eller belastningsregistret måste en ingående prövning ske. Person som förekommer i misstankeregistret bör inte förordnas så länge brottsmisstanken kvarstår. Kriminalvården har endast behörighet avseende uppgift om misstanke om brott för vilket åtal väckts. Övrig information som kan finnas i MR beaktas i regel inte. Om det rör sig om enstaka bötesbrott avseende, t.ex. hastighetsöverträdelse, behöver detta i sig inte innebära att personen är olämplig som övervakare/förtroendeman. Bötesbrott kan emellertid inte generellt undantas, eftersom det t.ex. kan avse sexuellt ofredande, vilket kan medföra att personen är olämplig. För den som dömts för brott bör minst följande tider förflyta innan övervaknings/förtroendemannauppdrag kan komma ifråga:

Påföljd	Tid
Villkorlig dom	1 år efter prövotidens utgång
Villkorlig dom med samhällstjänstföreskrift	3 år efter det att samhällstjänsten fullgjorts
Fängelse (inkl. iöv) utan över-	3 år efter frigivningsdagen

**KVFS
2008:19**

<i>vakning</i>	
<i>Fängelse (inkl. iöv) med övervakning</i>	<i>3 år efter övervakningens upphörande</i>
<i>Skyddstillsyn</i>	<i>3 år efter övervakningens upphörande</i>
<i>Böter</i>	<i>Individuell bedömning</i>

De angivna tiderna är att betrakta som minimitider. För personer som dömts för grov brottslighet eller vid upprepade tillfällen kan finnas skäl att förlänga tiden. En särskilt noggrann lämplighetsbedömning bör dock alltid göras när den avser en person som dömts till kriminalvårdspåföljd. Således kan fler referenser behövas för att konstatera att tidigare problematik inte längre finns kvar och därmed ge underlag för en helhetsbild.

I det fall frivården får kännedom om att en redan förordnad lekmannaövervakare/förtroendeman misstänks eller döms för brott eller på annat sätt uppträder olämpligt, bör frågan om denne ska entledigas från sitt uppdrag omedelbart prövas.

Lekmannaövervakare bör entledigas om klienten varit efterlyst av Kriminalvården eller övervakningsnämnd mer än två månader.

När ett övervakningsuppdrag upphör bör lekmannaövervakaren tillfrågas om sitt intresse för framtida uppdrag. Genom användandet av ett aktuellt övervakarregister underlättas arbetet med lekmän.

Handledning och utbildning

Frivården har ansvar för att övervakaren/förtroendemannen får det stöd och den handledning och utbildning som krävs för att han eller hon ska kunna utföra uppdraget.

Ersättning

Övervakare/förtroendeman har rätt till ersättning för uppdraget om detta inte fullgörs i tjänsten. Handläggare/programledare inom frivården fullgör uppdraget inom ramen för sin tjänst oavsett om denne själv handlägger övervakningsärendet eller inte.

Förutom av Kriminalvården fastställd ersättning för uppdraget kan övervakare/förtroendeman ersättas för särskilda insatser under begränsad tid av sitt uppdrag. Dessa insatser ska preciseras och vara påkallade mot bakgrund av den dömdes behov. För övrigt gäller att ersättning för resor och övriga kostnader i samband med uppdragets utförande som inte rymms inom schablonbeloppet, i förväg ska överenskommas och godkännas av frivården.

Sekretess

11 § Frivården ska informera övervakaren/förtroendemannen om gällande sekretessbestämmelser.

Allmänna råd

Regler om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar finns i sekretesslagen (1980:100). En person som har förordnats som övervakare/förtroendeman omfattas av samma sekretess/tystnadsplikt som gäller för anställda i Kriminalvården i enlighet med bestämmelserna i 1 kap. 6 § sekretesslagen.

Det är lämpligt att handläggande tjänsteman tillsammans med övervakaren går igenom de handlingar som denne har rätt att ta del av, samt bistår med förklaringar. Övervakarens roll gentemot den dömda bör tydliggöras som en del i verkställighetsplaneringen, och det bör nog definieras vilka ansvarsområden i förhållande till den dömda övervakaren respektive handläggande tjänsteman har.

12 § Övervakaren/förtroendemannen ska inhämta den dömdes medgivande innan han eller hon tar kontakt med dennes familj eller andra närstående. Om den dömda är under 18 år kan emellertid familj eller andra närstående kontaktas utan att medgivande inhämtats, under förutsättning att det föreligger behov av kontakt.

Allmänna råd

Övervakaren/förtroendemannen bör inte heller ta kontakt med andra myndigheter eller organisationer avseende den dömdes angelägenheter, utan dennes godkännande.

Rapportering

13 § Frivården avgör om den rapport som övervakaren ska lämna ska vara skriftlig eller muntlig. Det ska framgå av denna hur den dömda har följt de överenskommelser som gjorts i verkställighetsplanen samt uppfyllt de allmänna skötsamhetskraven. Den dömda har rätt att få ta del av innehållet i rapporten. Föreligger skäl för att undanhålla innehållet, eller delar av innehållet, ska en sekretessprövning ske.

Frivårdens arbete med frihetsberövade

Anhållna och häktade

14 § Om den dömda anhålls eller häktas och begär stöd eller annan hjälp, ska det verksamhetsställe som ansvarar för övervakningen vidta åtgärder, i enlighet med 5 kap. 6 § FrivF. Om lekmanövervakare är förordnad i ärendet ska denne skyndsamt informeras om frihetsberövandet.

Allmänna råd

På vilket sätt kontakten med den häktade eller anhållne ska ske får omständigheterna i det enskilda fallet avgöra. I de fall avstånden är betydande kan en telefonkontakt anses tillräcklig, även om ett personligt sammanträffande är att föredra. Lekmanövervakare bör uppmuntras att besöka den dömda. Utifrån behoven i det enskilda fallet avgörs hur samverkan får ske mellan Kriminalvårdens personal på aktuellt verksamhetsställe inom frivården och häkte.

Beträffande arbetet med anhållna och häktade som inte står under övervakning eller är föremål för personutredning, har frivården ett ansvar för att ge stöd och hjälp i enlighet med 3 § förordningen (1976:376) om behandling av häktade och anhållna m.fl. Se vidare Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12).

Intagna i anstalt

Allmänna råd

Frivården har ett samordningsansvar för verkställighetsplaneringen under anstaltsvistelsen för alla som ska villkorligt frigges med övervakning. Se vidare Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12). Frivården svarar även för planering och genomförande av utökad frigång och vistelse i halvvägshus. Se vidare Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om särskilda utslussningsåtgärder (KVFS 2008:5).

Om den dömda avtjänar fängelsestraff enligt 28 kap. 3 § BrB är det särskilt viktigt att vistelsen i anstalt blir en integrerad del av den totala verkställigheten.

Det som ovan sägs om frivårdens arbete med intagna i anstalt gäller i tillämpliga delar även för dömda som ska villkorligt frigges från häkte och för dömda som ska villkorligt frigges efter intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Beslut om övervakning

15 § Ansvaret för beslut om övervakning har det verksamhetsställe inom vars verksamhetsområde den frigivne kommer att vistas. Om intagen i anstalt ska utvisas efter avtjänat straff eller vid frigivningen avser att bege sig till annat land, ska den frivård inom vars verksamhetsområde anstalten är belägen pröva frågan om övervakning.

Om dom, som medför villkorlig frigivning, meddelats och den dömda försatts på fri fot efter häktning och avräkning av häktetiden medför att fängelsestraffet är verkställt, fattas beslut om övervakning av det verksamhetsställe inom vars verksamhetsområde den dömda är bosatt. Om den dömdes vistelseort är okänd fattas beslutet av det verksamhetsställe inom vars verksamhetsområde tingsrätten är belägen.

Allmänna råd

Frågan om ett övervakningsbehov föreligger enligt 26 kap. 11 § BrB bör bedömas utifrån såväl övervakningens hjälp- och stödfunktion som dess kontrollfunktion, men även om behovet av hjälp och stöd inte föreligger, kan det finnas skäl att ställa den intagne under övervakning utifrån enbart övervakningens kontrollerande funktion. Enbart stödbehov är inte skäl för övervakning.

Som grund för att bedöma om behov av övervakning föreligger bör beaktas den risk- och behovsbedömning som gjorts i samband med verkstäl-

lighetsplaneringen i anstalt. Beträffande strafftidens betydelse för bedömningen gäller följande:

- Den som är dömd till fängelse högst tre månader bör normalt inte ställas under övervakning om inte risken för återfall i brott är hög och övervakningen bedöms ha en betydande inverkan på att förhindra återfall.

- Den som är dömd till fängelse i mer än tre och högst sex månader bör ställas under övervakning om återfallsrisken bedöms vara hög.

Den som är under 21 år bör ställas under övervakning oavsett strafftidens längd enligt ovan om återfallsrisken bedöms vara medelhög eller hög.

- Den som är dömd till fängelse mellan sex månader och två år bör ställas under övervakning om återfallsrisken bedöms medelhög eller hög.

- För intagna som dömts till fängelse i två år eller mer bör utgångspunkten vara att man förordnar om övervakning. Denna huvudregel bör tillämpas oavsett vilket slag av brottslighet den intagne dömts för. Övervakning för denna kategori intagna är motiverad från kontrollsynpunkt, även om det inte finns något uttalat hjälp- och stödbehov.

Det som ovan sägs om beslut om övervakning gäller i tillämpliga delar även för dömda som ska villkorligt frigges från häkte och för dömda som ska villkorligt frigges efter intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Beslut att inte ställa den dömde under övervakning kan omprövas om det t.ex. underhand visar sig att utvisning inte går att verkställa, att planerad flyttning till annat land inte kommer till stånd eller att en intagen visar sig ha narkotikaproblem, vilket inte tidigare framkommit.

Förordnande av förtroendeman för livstidsdömd

16 § Frivården ska så tidigt som möjligt i samband med planeringsarbetet beakta möjligheten att enligt 14 § KvaF förordna förtroendeman för en intagen som avtjänar fängelse på livstid och som behöver personligt stöd eller annan hjälp, om den intagne samtycker till det. Förtroendemannen ska entledigas om den intagne begär det. Uppdraget ska upphöra om livstidsdomen omvandlas till tidsbestämt straff eller den intagne benådas. Beslut om förordnande av förtroendeman fattas av det verksamhetsställe som senare ansvarar för övervakningen.

Allmänna råd

Livstidsdömda riskerar att bli avskärmade från samhället vilket kan medföra skadeverkningar av frihetsberövandet och medföra försämrade förutsättningar för framtida rehabilitering. Det är därför viktigt att redan från början av planeringen men även fortlöpande under rehabiliteringen bedöma om det finns ett stödbehov och upplysa den dömde om att han eller hon har möjlighet att få en förtroendeman.

Förtroendeman bör så långt möjligt vara lekman. Om den dömde får tidsbestämt straff och en förtroendeman varit förordnad bör övervägas om denna kan förordnas som övervakare.

Övervakningens upphörande

17 § Frivården ska pröva förutsättningarna för övervakningens upphörande före provotidens utgång när behovet av övervakning inte längre kvarstår utifrån

**KVFS
2008:19**

riskerna för återfall i brott. En obligatorisk prövning ska ske senast efter det att sex månader förflutit av prøvotiden. Om prövningen visar att övervakningsbehov inte längre kan anses föreligga ska detta anmälas till övervakningsnämnden. Utfallet av den obligatoriska prövningen ska dokumenteras i behandlingsjournalen.

Allmänna råd

Prövningen av om övervakningen kan upphöra i förtid bör ske i anslutning till att planen revideras.

Vid övervakningens upphörande bör handläggande tjänsteman och övervakaren med den dömda gå igenom verkställighetsplanen, i vilken grad målen uppnåtts samt hur den dömda skött verkställigheten. Även formaliteterna kring övervakningens upphörande och sekretessfrågor går igenom. Vid mötet fokuseras på vilka insatser som visat sig mest positiva, den dömdes egen uppfattning om övervakningen samt övervakarens del i förändringsarbetet. Vid behov bör handläggande tjänsteman förmedla kontakt med andra myndigheter och informera den dömda och övervakaren om socialtjänstens möjligheter att förordna kontaktperson.

Dessa föreskrifter och allmänna råd träder i kraft den 1 januari 2009 då Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om frivårdens arbete med dömda under övervakning m.m. (KVFS 2006:29) ska upphöra att gälla.

LARS NYLÉN

Ulf Jonson